

Ponceova stéla - jedna z troch tiahuaacánskych antropomorfných stél (ďalšie: *Bennettova stéla*, Mních); klasické obdobie *Tiahuaacánu/Tiwanacu* (po 10.st.); pozri *predkolumbovské umenie Mexika a Strednej Ameriky*

poncif - *spolvero*

pončo - indiánsky odev, pléd s otvorom pre hlavu; pozri *móda*; *indiánske kultúry*

Pondelok Baránka - *Veľkonočný pondelok*; Veľkonočný pondelok sa zvykne nazývať „Pondelkom Baránka“ na pamiatku toho, čo sa udialo prvého dňa po sobote: vtedy na úsvite pribehli ženy k hrobu a keď ho našli prázdny, boli veľmi vydesené; anjel im dodával odvahu a povedal im „Neľakajte sa! Vstal z mŕtvych. Niet ho tu.“ (*Marek 16, 6*); a dodal: „Ale choďte a povedzte jeho učeníkom“ (pozri *Zmŕtvychvstanie Krista*)

Pondelok paschy - *Veľkonočný pondelok*

pondelok Svetlý - *Svetlý pondelok*

pondelok Veľkonočný - *Veľkonočný pondelok*

ponderácia - z lat. ponderare - „vyvážiť“

-harmonické rozloženie objemov a hmôt, harmonická skladba sochárskeho alebo maliarskeho diela; pozri *kontrapost*, *kompozícia*; porovnaj *fixovanie*

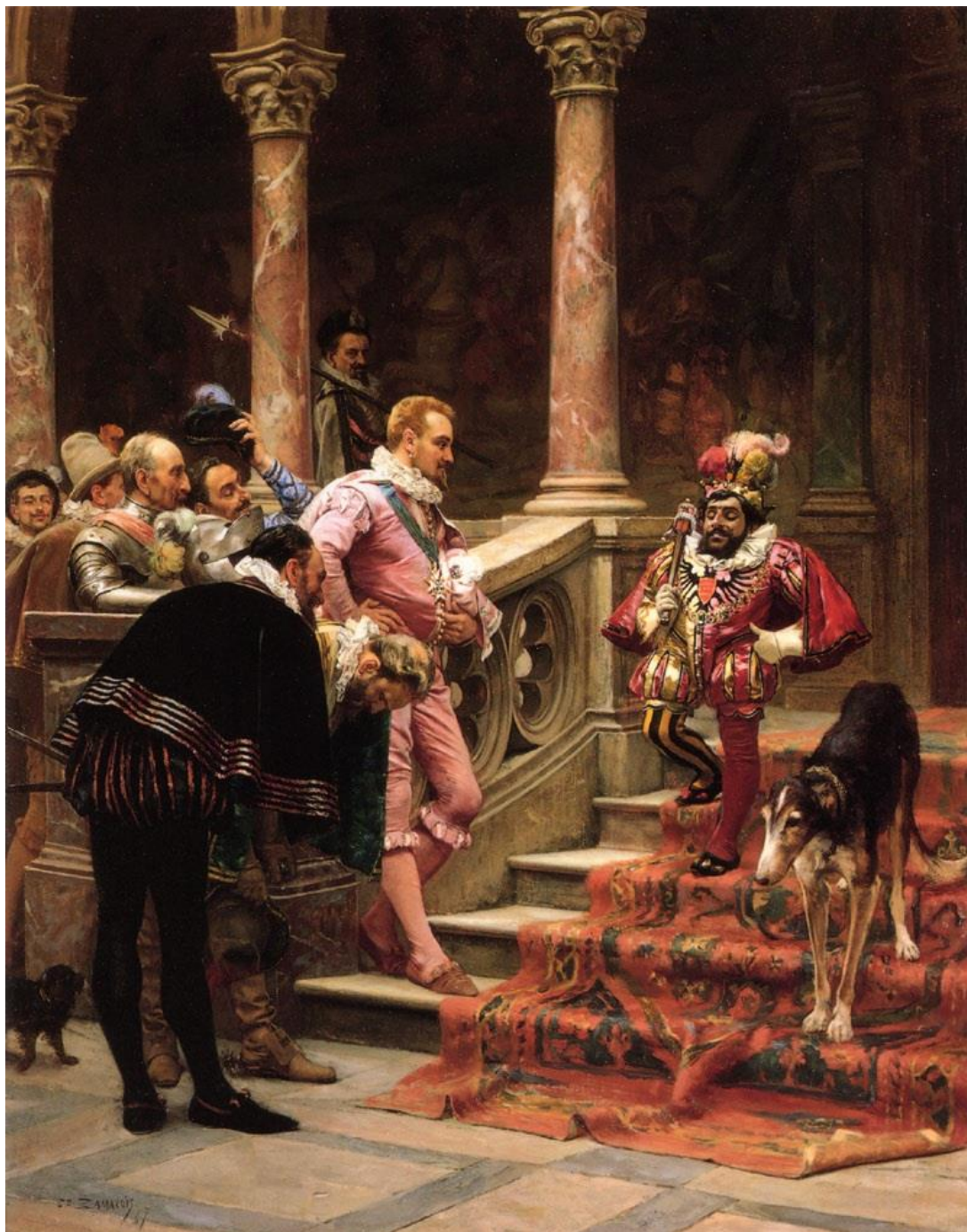
Baleka: v sochárstve vyvážené rozloženie telesnej váhy k postoju alebo pohybu postavy (pozri *kontrapost*, *akt*); jedným z typov dokonalej ponderácie je *kontrapost* klasického gréckeho sochárstva (pozri *klasické obdobie antického Grécka*), vyjadrený v Polykleitovom *kánone*; schéma kontrapostu sa nazýva *chiazmus*; ponderácia je však súčasťou výtvarných názorov, ktoré nesúvisia s antickou predstavou rovnovážnosti, a tým aj *harmónie*, a môže byť dosahovaná aj inými prostriedkami ako kontrapostom; v širšom význame je termín ponderácia vzťahovaný tiež na figurálne zložky maliarskych a grafických diel, prípadne na celú *kompozíciu* diela

pong - jedna z najhranejších *videohier* a prvá komerčne úspešná videohra, ktorá viedla ku štartu videoherného priemyslu; ide o tenisovú *počítačovú hru* s jednoduchou 2D grafikou pre dvoch hráčov; pong vytvoril Allan Alcorn ako cvičenie na zadanie zakladateľa firmy Atari, Nolana Bushnella; na vytvorenie prototypu použil čiernobiely počítač; použitím „sync generatoru“ vytváral rôzne tóny pre herné zvukové efekty; v septembri 1972 inštalovali prototyp pongu v miestnom bare Andy Capp's Tavern v Kalifornii; hra bola dobre prijatá a jej popularita rástla; od r. 1973 se pong dodával i do zahraničia, vrátane Európy; pozri *počítačová hra*

poníženosť, servilnosť, pretváрка -

V. I. Jacobi: Šašovia na dvore kráľovnej Anny (1872)

E. Zamacois y Zabala: Oblúbenci kráľa (1865-1867)

ponorený reliéf - reliéf ponorený

pontate - pásy (*kartónu* ale aj samotné úseky *fresky*), na ktoré sa členila freska pri svojom zhotovovaní v prípade, že išlo o rozmerné dielo; pontate zodpovedali jednotlivým poschodiam lešenia aj denným úlohám

pont-avenská škola - skupina francúzskych maliarov-syntetistov, sústredená okolo Gauguina v bretaňskej dedine Pont-Avenu; kolóniu tvorili Bernard, Laval, Séguin, Moret, Jourdain, Maufra, Schuffenecker, Anquetin, G.D.de Monfreid, Amiet, Meyer de Haan, Filinger, Sérusier; priamy vplyv na skupinu *Nabis*; pozri *cloisonizmus*, *neotradicionalizmus*, *maliarstvo francúzske*

Baleka: pre rozvoj myšlienkového a výtvarného názoru bol mimoriadne plodný kontakt medzi Gauguinom a Bernardom, lebo predovšetkým oni formulovali cieľ: maľbu *čistými farbami* podľa

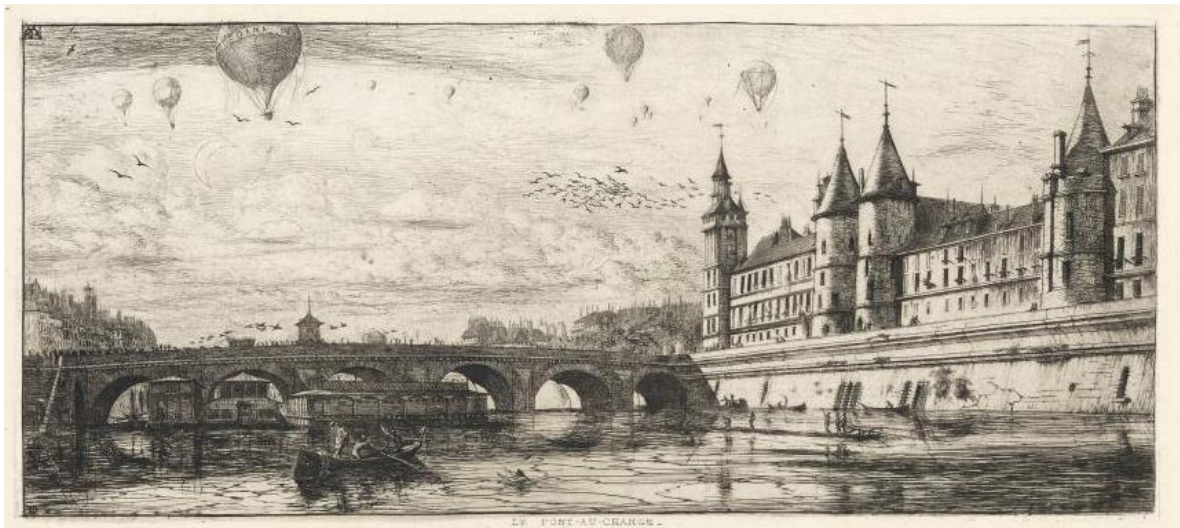

zásady *plošnosti*, dekoratívnosti, scelenia (syntézy > *syntetizmus*) pri zdôraznení významu základnej formy (*idey*), ktorá tvorila podložie pre osobné poňatie u jednotlivých maliarov syntetizmu; ešte plodnejší pre rozvoj teórie a maľby boli pobyty v neďalekom Le Pouldy (od 1889), kam sa Gauguine uchýlil z Pont-Avenu, aby sa stránil pred príliš živým spoločenstvom *maliarskej kolónie*; potom, čo kolóniu opustil, rozpadla sa aj škola aj jej sústredené úsilie o nový názor; pont-avenská škola patrí do širokého prúdu *postimpresionizmu*

http://it.wikipedia.org/wiki/Scuola_di_Pont-Aven

Le Pont-au-Change - franc. *Zmenárenský most*; most v Paríži cez rieku Seinu; spája ostrov Cité pri justičnom paláci a Conciergerie (Boulevard du Palais) a pravý breh pri divadle Châtelet (Boulevard de Sébastopol); prvý most bol v týchto miestach postavený už v 9.st. za panovania Karola II. Holého; nazýval sa Grand-Pont (Veľký most) pre odlišenie od Petit-Pont (Malého mosta), ktorý viedol cez menšie rameno rieky; svoje súčasné meno získal podľa toho, že na moste sídlili prví makléři nazývaní *courratiers de change*; okrem nich tu mali obchody i zlatníci a klenotníci, takže most bol tak zastavaný, že z neho nebolo vidieť na Seinu; most bol zničený požiarom v roku 1621 a v rokoch 1639–1647 postavený ako kamenný so siedmimi oblúkmi; bol tej dobe bol najdlhším mostom v Paríži; domy, ktoré na ňom stáli, boli zbúrané v roku 1786; aj tento most bol zbúraný a v rokoch 1858-1860 za vlády Napoleona III. nahradený súčasnou stavbou; pozri *Paríž*

https://www.google.sk/search?q=Le+Pont-au-Change&esqv=2&biw=1846&bih=995&tbm=isch&imgil=0g-FWamZsa5OYM%253A%253B6Huko1oo6-8HM%253Bhttp%25253A%25252F%25252Fwww.antique-prints.de%25252Fshop%25252Fcatalog.php%25253Flist%2525253DKAT32%25252526seg%2525253D5&source=iu&pf=m&fir=0g-FWamZsa5OYM%253A%25252C6Huko1oo6-8HM%25252C_&usg=__ybZNterPuTnTBKstCiTtSoIGLo%3D&dpr=1&ved=0CCsQyjc&ei=vGi9VMujJYotUe3ug_gK#imgdii=&imgrc=0g-FWamZsa5OYM%253A%253B6Huko1oo6-8HM%253Bhttp%253A%25252F%25252Fwww.antique-prints.de%25252Fshop%25252FMedia%25252FShop%25252F10157.jpg%253Bhttp%253A%25252F%25252Fwww.antique-prints.de%25252Fshop%25252Fcatalog.php%253Flist%253DKAT32%252526seg%253D5%253B390%253B275

Ch. Meryon: Le Pont-au-Change, Paris (lept, 1854)

Ponte Emilio - pozri *Rím*

J.-B. Lallemand: Pohľad na Ponte Emilio (18.st.)

Ponte Francesco Giambattista da - Bassano II. Francesco

Ponte Jacopo de - Bassano Jacopo

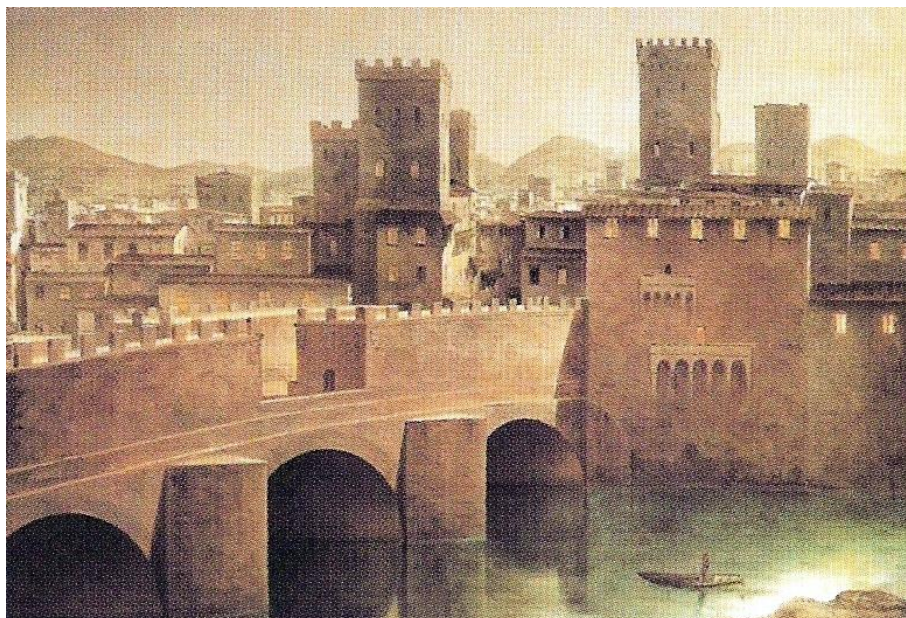
Ponte Vecchio - tal. – „Starý most“; jeden zo symbolov mesta *Florenca* a jeden z najznámejších mostov na svete; vedie cez rieku Arno v jej najužšom mieste, kde v dávnych dobách bol brod

http://it.wikipedia.org/wiki/Ponte_Vecchio

L. Cruyl: Tiber v Ríme (perokresba, tónovaná hnedočiernym a neutrálnym odtieňom na pergamene, 17.-18.st.)

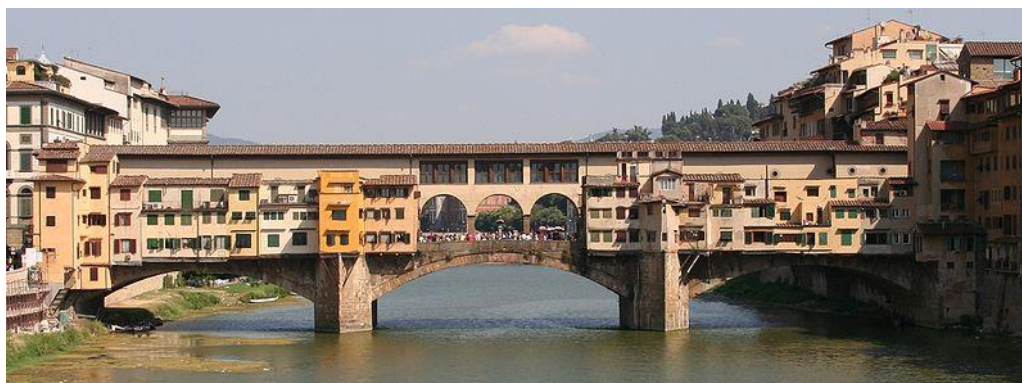

F. Borbottoni: Ponte Vecchio (hypotetický vzhľad, 19.st.)

H. Holiday: Dante a Beatrice (1883)

Ponte Vecchio z mosta Santa Trinita (fotografia)

pontifex - v starovekom *Ríme* najvyššia kňazská hodnosť; v zbore pontifikov stál na čele pontifex maximus), do zboru patrili aj *vestálky* a *flaminovia*; pontifex bolo aj označenie staviteľa mostov (pozri *religio*); pozri *album*; *augur*, *saliovia*; *rímska mytológia*; *rímske náboženstvo*

pontifikál - lat. *liber pontificalis*

-liturgická kniha obsahujúca texty k sakrálnym a jurisdikčným funkciám vyhradeným *biskupom* s výnimkou *omše*: birmovka, vysviacka kňazov a d.; pozri *bohoslužobné knihy*

Baleka: zbierka životopisov rímskych *pápežov* od Petra (pozri *apoštol Peter*) po Marinusa; spísaná rôznymi autormi v rozdielnych dobách; najstaršia časť vznikla počas vlády pápeža Bonifáca II. (530-532); napriek čiastočnej historickej nespoľahlivosti sú pontifikály dôležitým prameňom pre poznanie rímskeho umenia; v stredovekom *knižnom maliarstve* sa rovnako zachoval rad pontifikálov, menovito Pontifikál Albrechta zo Šternberka (1376), bohato iluminovaný figurálnymi *iniciálami*; ako *liturgická kniha* určuje pontifikál obrady, ktoré patria pápežovi

Pontifikál arcibiskupa Roberta - *románsky* rukopis vzniknutý v 12.st. v anglickom okruhu *knížnej malby*; jeho výzdoba vychádza z farebnosti a kresebnosti írskych iluminácií (pozri *angloírske umenie*); pozri *knihy liturgické*, *dielo literárne*

pontifikálie - 1.biskupské *insígnie*, odznaky a rúcha (pozri *ornát*)

2.činnosti počas bohoslužby, pri ktorých biskupské *insígnie*, odznaky a rúcha *biskup* používa

Beliana: odznaky biskupskej hodnosti; patrí k nim osobitná pokrývka hlavy *mitra* (pozri *biret*), biskupská *palica* (pozri *barla*), biskupský *prsteň* (porovnaj pápežský *rybársky prsteň/pontifikál*), od prvých storočí kresťanstva a v pravoslávnej cirkvi až doteraz; mimoliturgické oblečenie tvorí v západnej cirkvi *klerika* fialovej farby (pozri *liturgické farby*); liturgickým odevom v západnej cirkvi je *pallium*, v pravoslávnej cirkvi je to *omoforion*; na hrudi nosia kríž zavesený na reťazi *pektorál*; v pravoslávnej cirkvi je to *panagiu*; u evanjelikov je znakom biskupa iba zlatý kríž na hrudi; v Škandinávii a pobaltských krajinách aj biskupi anglikánskej cirkvi majú ako insígnie aj mitru a biskupskú palicu, barlu

pontifikálny kríž - *kríž* nesený pred niektorými biskupmi

pontifikát - obdobie vlády jedného *pápeža*; pozri *Klaňanie troch kráľov*

Pontianus - (†237); 18.pápež katolíckej cirkvi; jeho pontifikát sa datuje do 230–235; jeho pontifikát bol relatívne pokojný za vlády cisára Alexandra Severa; podľa Eusébia z Caesarey za vlády ďalšieho cisára, Maximinusa, došlo k obratu voči tolerancie ku kresťanstvu; Ponciano a Antipope Hippolyt rímsky, nasledovník Pontiana, boli zatknutí a deportovaní do baní v Sardínii, čo bolo všeobecne považované za rozsudok smrti; Pontian odstúpil, aby sa umožnil riadny prechod v rímskej cirkvi; táto akcia ukončila rozkol, ktorý existoval v rímskej cirkvi po dobu osemnásť rokov; Pontianus bol ubitý na smrť s palicami; pozri *kresťanskí svätci*

M. Wolgemut, W. Pleydenwurff, H. Schedel: Pontianus (Norimberská kronika, 1493)

Pontius Paulus - (†1658); tiež Paulus Du Pont; flámsky reprodukčný rytec v 17.st. v Antverpách; najviac známy svojimi rytinami podľa diel *Rubensa* a *A. van Dycka*; rytine sa vyučil u Lucasa Vorstermana, ale zlepšil svoje návrhy po radách a prítelstve s Rubensom; iba málo umelcov sa mu vyrovnalo v správnom a vernom vystihnutí predlohy a v charaktere a výrazu diel; rovnako úspešný bol v portrétoch vyrytých podľa van Dycka; pozri *flámski rytci*, *rytci 17.st.*, *flámski maliari barokoví*, *antverpskí členovia cechu sv. Lukáša*

https://en.wikipedia.org/wiki/Paulus_Pontius

<http://art.famsf.org/paulus-pontius>

<https://www.google.sk/search?q=pontius+Paulus&espv=2&biw=1848&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0CCoQsARqFQoTCLGYl83i4sYCFURYFAod8ewFTg&dpr=1>

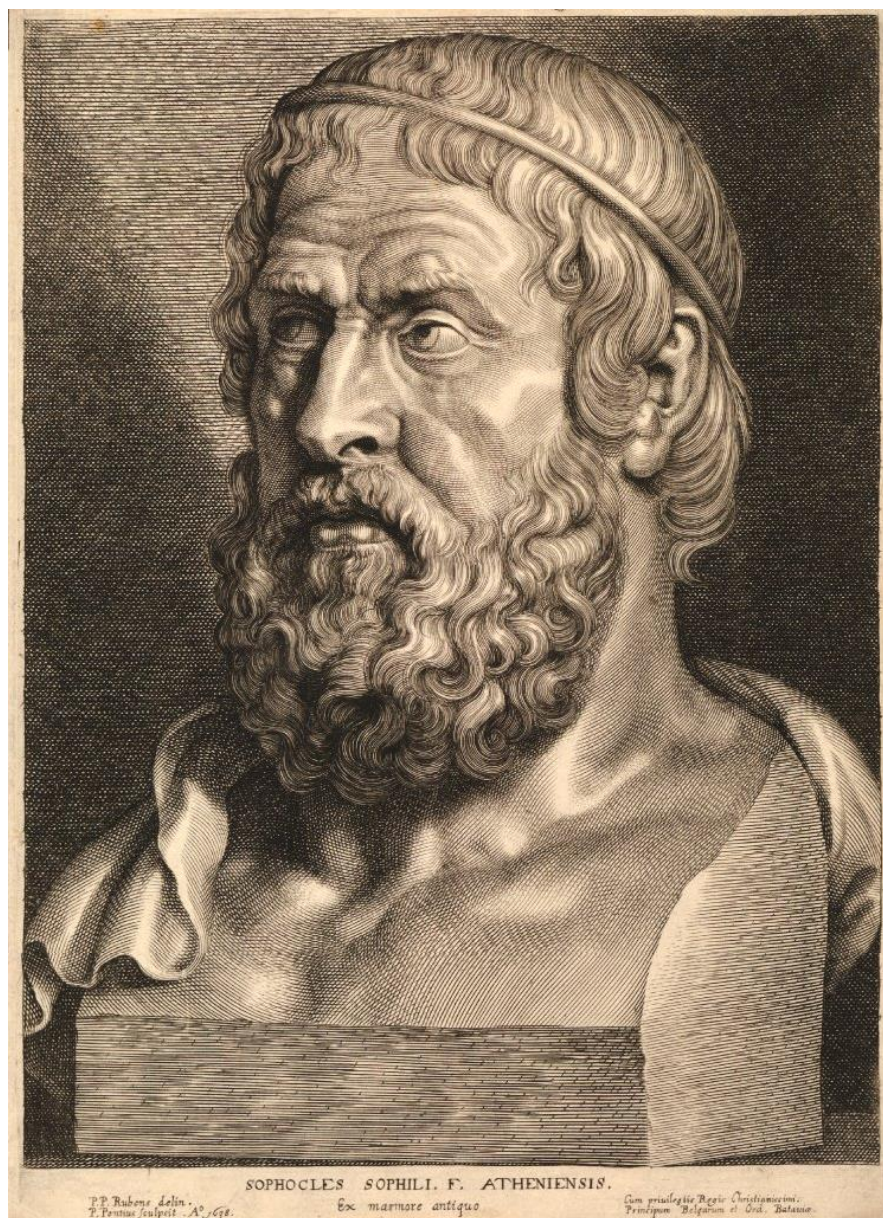

P. Pontius podľa P. P. Rubensa: Thomyris s hlavou Cyrusa (rytina, 1630)

P. Pontius podľa P. P. Rubensa: Vraždenie neviniatok (rytina, 1643)

P. Pontius podľa P. P. Rubensa: Sofokles Sophili F. Atheniensis (rytina z cyklu Dvanásť slávnych gréckych a rímskych mužov, 1638)

P. Pontius podľa P. P. Rubensa: Zuzana a starší (rytina, 17.st.)

P. Pontius podľa P. P. Rubensa: Kristus nesie kríž (rytina, 1632)

Pontius Pilatus - Pilát Pontský

pontos - v gréčtine a latinčine obecné meno – „more“; ako zemepisný názov Pontos označuje niekedy Čierne more alebo krajinu na južnom pobreží Čierneho mora (pozri *Pontská ríša*)

Pontormo Jacopo - (†1557); obvykle známy ako Jacopo da Pontormo, Jacopo Pontormo alebo jednoducho Pontormo; taliansky maliar a portrétista manieristického obdobia *florentskej školy*; Jeho dielo predstavuje zásadný štýlistické posun z perspektívnej pravidelnosti, ktorá charakterizovala umenie

florentskej renesancie; je známy pre nejednoznačnosť pohľadu, ktorý spôsobuje, ako by jeho postavy plávali v prostredí nezaťaženom gravitáciou; pozri *Božie oko*; *talianski maliari manieristickí*

<http://en.wikipedia.org/wiki/Pontormo>

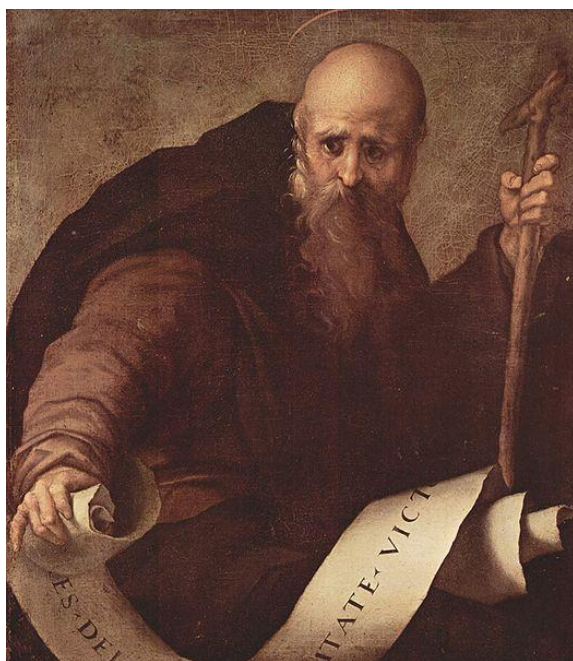

Pontormo: Narodenie Jána Krstiteľa (1526)

J. Pontormo: Večera v Emauzoch (?)

J. Pontormo: Sv. Anton Veľký (1519)

J. Pontormo: Sv. Ján Evanjelista (1525)

J. Pontormo: Klaňanie troch kráľov (1519-1520)

J. Pontormo: Vzkriesenie (1523- 1525)

J. Pontormo: Jozef v Egypte (1515-1518)

Pontos - v *gréckej mytológii* boh hlbín vnútorného mora, ktorého sama zo seba zrodila *Gaia* (Zem); so svojou matkou splodil boha *Nérea*, *Forkysa*, *Thaumasa*; grécke mýty rozlišovali zvyčajne medzi *Okeanom* (bohóm vonkajšieho mora, prístupného iba bohóm a hrdinom) a medzi *Pontom* (bohóm vnútorného mora, prístupného ľuďom); pozri *bohovia vodní*

Zamarovský: podľa gréckych mýtov bol jedným z najstarších bohov; Gaia ho zo seba zrodila dokonca prv ako boha vonkajšieho mora *Okeana*; okrem *Nerea*, *Taumanta* a *Forkyna* s ním splodila aj dve dcéry, *Keto* a *Eurybiu*

[http://cs.wikipedia.org/wiki/Pontos_\(mytologie\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Pontos_(mytologie))

pontský pes - *bobor*

Pontský Pilát - *Pilát Pontský*

Pontská ríša - staroveký štát v *Malej Ázii* (sever Čierneho mora) v 4.pr.Kr.-1.st.po Kr.; pozri *pontos*

ponžé - jemná hustá *tkanina*, nepriehľadná, jednofarebná *hodvábna* tkanina *plátnovej väzby*; používaná na výrobu dámskej bielizne, blúzok, šiat; tiež druh japonskej tkaniny; pozri *móda*: „*druhé rokoko*“

Poorter Willem de - (1668); holandský maliar *zlatého veku maliarstva*;

https://en.wikipedia.org/wiki/Willem_de_Poorter

W. de Poorter: Zuzana a starci (1636)

W. de Poorter: Kráľovná zo Sáby (1645)

W. de Poorter: Zátišie so zbraňami a zástavami (17.st.)

W. de Poorter: Kroisos ukazuje svoje bohatstvo Šalamúnovi (17.st.)

W. de Poorter: Sv. Pavol a Barnabáš v Lystre (1636)

W. de Poorter: Predstavenie Ježiša v chráme (17.st.)

W. de Poorter: Váženie zlata (1637)

Popa - hora Popa

pop-art - z angl. popular art – „ľudové umenie“ alebo z angl. pop – „tresk“

-tiež názov *neodadaizmus*; výtvarný smer amerického pôvodu na prelome 50. a 60.rokov 20.storočia; využíval kombinované techniky, fotografiu, *koláž*, *asambláž*, *dekalk*, *combine painting* (technika *abstraktného expresionizmu*) a tým stieral tradičné hranice medzi jednotlivými druhmi výtvarného umenia; nadväzuje na *dadaizmus*, inšpirovaný reklamou, „*mestským folklórom*“ - prostredím mestskej ulice (reálne predmety, seriály *comics*) a zobrazuje ich často v ich absurdnej existencii, odhaľuje niektoré negatívne civilizačné momenty; francúzsky variant pop-artu - *nový realizmus* a *naratívna figurácia*; na pop-art nadväzuje v 60.-70.rokoch *hyperrealizmus*/ *fotorealizmus*; smer protikladný k pop-artu predstavuje napr. *minimal art*; pozri *nový vulgarizmus*; *enviroment*, *happening*, *iluzionizmus*; *minimal-art*, *antiumenie*; *Archizoom Associanti*; tzv. *gýč-art*

Baleka: umelecký smer, ktorý vznikol na zač. 50.rokov 20.st. v podstate nezávisle od seba vo Veľkej Británii a USA a vyvrcholil v 60.rokoch; termín od angl. kritika L. Allowaya: pôvodne označoval kultúru veľkomestskej konzumnej spoločnosti, ktorú charakterizuje film, hracie automaty, sci-fi, *triviálne* magazíny, *comics*, *fotografia*, *reklama*, komunikačné symboly a znaky a iné formy vizuálnej komunikácie; termín pop-art nie je celkom jednoznačný ani ako označenie

výtvarného smeru, ktorý je svojou podstatou veľmi mnohotvárný; vzhľadom na bližšiu charakterizáciu povahy zdrojov, cieľov a niektorých polôh, používa *kritika výtvarného umenia* aj iné označenia, napr. *neodada*, *nový vulgarizmus* apod.; vo Veľkej Británii sa nový smer vyhranil v prostredí *Nezávislej skupiny* založenej 1954, na ktorej poslednej výstave v 1956 v Londýne sa účastníci aj americkí maliari a sochári; britská skupina doceňovala podnety K. Schwitersa a F.Bacona, zatiaľčo amerických stúpcov pop-artu inšpirovala tvorba figurálna Légera (pozri *tubizmus*), *ready-made* M.Duchampa a *dadaizmus*; americký okruh je súhrnne označovaný ako *New York Pop*; tvorba obidvoch okruhov, britského aj amerického, bola reakciou na *abstraktné umenie* (vzdŕňovanie sa od súčasného života, určitá výlučnosť tvorcov a exkluzívnosť diel) a svoju obraznosť ťažila z predmetnosti prostredia, ktoré obklopuje človeka; ostro boli vnímané sociálne, estetické, komunikatívne a ďalšie funkcie nielen umenia ale aj iných foriem výtvarnosti (magazínové ilustrácie, seriály, pokleslá forma comics, televízia); pop-art je nielen vývojovou antitézou (tvrdenie v rozpore s iným tvrdením) voči abstraktnému umeniu, ale aj voči spoločnosti, pre ktorú je konzumnosť prvoradou hodnotou; irónia pop-artu je namierená proti zdanlivým hodnotám života z hľadisko spotreby, proti fetišizácii vecí, vyznávaní idolov (M.Monreová ako dobový erotický idol, automobil ako idol istého spoločenského postavenia), proti reklame, ktorá používa superlatívy a sakralizáciu/zbožštenie aj najbežnejších vecí dennej potreby (prací prach, ústna voda apod.); popri spomínaných zdrojoch ťaží pop-art aj z triviálneho umenia, *mestského folklóru*, pseudoľudovosti; pop-art dáva nový zmysel a tým aj význam konzumnému odpadu (tu využívaný princíp *ready-made*); nové opodstatnenie vtisol pop-art optickým klamom (porovnaj v stredovekom umení *trompe l'oeil*) a tiež opakovaniu výseku skutočnosti (> *enviroment*); nové opodstatnenie získava *koláž*, začlenenie fotografie do maľovaného obrazu (pozri *fotomontáž*), filmová tlač (*offset* ?) a *sietotlač*; pop-art využíval aj *antropometriu*; anglický okruh líšiaci sa od amerického okruhu svojou citovosťou predstavovali A.Jones, R.Hamilton, J.Dine, E.Paolozzi, R.B.Kitaj; americký okruh: J.Rosenquist (dielo „Americký spôsob života“ predstavované obrazom stíhacieho bombardéru F 111), C.Olenburg (obrovité telefóny, zákusky), R.Lichtenstein (zväčšené formy comics symbolizujúce priemernosť Američanov), A.Warhol (obraz "Tridsať lepšie ako jeden" s namnoženou reprodukciou Mony Lisý od Leonarda da Vinci, zameraný proti kvantitvosti v živote), J.Johns (zástavové obrazy), M.Rotella (*dekupáž* zo seba nalepených plagátov), M.Pistoletto (spájanie fotografie a obrazu), Y.Klein (antropometria), G.Segal (*enviroment*), R.Rauschenberg (vďaka nemu sa smer rozšíril do európskych tradícií a získal ocenenie); smer sa rýchlo rozšíril v európskom umení, ovplyvnil *užité umenie* (reklama, *móda*); svojím kritickým zameraním rovnako ako umeleckými postupmi ovplyvňoval realistické prúdy v 70. rokoch (pozri *realizmus*)

popelín - bavlnená, vlnená alebo hodvábná tenká, mäkká tkanina zvyčajne v *plátmovej väzbe*

popis umelecký - slohový postup, ktorého cieľom je konkrétne, zmyslovo názorné vystihnúť vonkajšieho sveta; termín používaný najmä v súvislosti s literatúrou; vo výtvarnom umení pozri *popisnosť*

popisnosť - v *umení*: zachytenie, zdôraznenie (často aj vo význame obmedzenie sa na niečo) hlavných, podstatných (často aj iba vonkajších, zmyslových) znakov skutočnosti (javov a predmetov) bez využitia tvorivej *štylizácie* a bez osobitého prínosu umelca (pozri *originalita*); pozri *ars simia naturae*, *mimesis*, *naturalizmus*, *imitácia*; *odraz/teória odrazu*

J. Hanula: Na rodnej hrude

J. Hanula: Na Jána sa lúky kosia

I. Žabota: Dievča s krčahom

popol - Nový biblický slovník: najobvyklejší termín „eper“ označoval jemný popol, ktorý sa používal iba v súvislosti s vrecovinou a symbolizoval *smútok*, zármutok; označoval aj bezcenné alebo znehodnotené predmety a myšlienky; v tomto druhom prípade súvisí s prachom zeme; popol spomínaný v *Numeri* (19,17) a v *IKráľov* (23,4) odkazuje na popol zo zápalnej *obety* za *hriech*; *Starý zákon* má aj termín „dešen“ pre popol, ktorý je vlastne zmesou tuku a paliva, ktoré ho malo spáliť (*Levitikus* 1,16; 6,10); tento termín užíva aj o spálených telách; hebrejský termín „piah“ - sadza, ktorý sa vzťahuje k zvyškom v peci, ktoré u Egypťanov vyvolali vredové onemocnění (*Exodus* 9,8-10; pozri *desať rán egyptských*); grécke slovo „spodos“ v *Novom zákone* označuje popol užívaný pri trúchlení (*Matúš* 11,21; *Lukáš* 10,13) alebo v rámci rituálneho *očisťovania* (*List Židom* 9,13)

-dôležitou súčasťou pôstneho obdobia bolo verejné cirkevné pokánie a s ním súvisiacu obrad tzv. udeľovania popolca, čiže sypania popola na hlavu veriacich počas *Popolcovej stredy*; popol bol vo všetkých kultúrach spájaný s pomínutelnosťou, smútkom a pokáním; popol a prach si sypali na hlavu v Egypte pozostalí počas pohrebu, starozákonní kajúcnici sedávali v popole (*Jób* 2,8; *Jeremiáš* 6,26; *Ezechiel* 27,30); *Genezis* (3,19) prirovnávala k popolu pomínutelnosť života: Prach si a v prach sa navrátiš; na Popolcovú stredú kňaz počas omše sypal popol na hlavy veriacich a akt sprevádzal slovami z Marka (1,15): Obráťte sa a verte evanjeliu; v súčasnosti sypanie popola nahrádza symbolický krížik z popola na čele veriaceho; popol o Popolcovej strede mal miesto aj v ľudovej *mágii*; ako ochranný prostriedok sa sypal ku stromom a do prvých vyoraných brázd

pozri *Vinný muž*, *Dionýzus Zagreba*, *Koronida*; *pôst*; *X*; *atribúty*, *symboly*, *alegérie a prirovnania*; *lastovička*, *fénix* (Biedermann); *bone porcelain*; *kanopa*

popolcová streda/škaredá streda/čierna streda - podľa latinského výroku dies ater (čierny deň), ktorým kňaz zahajoval bohoslužbu; zahajovala štyridsaťdňovú predveľkonočnú dobu; končili ňou *fašiangy* začínal sa veľkonočný pôst; veľkonočná pôstna doba predstavovala prípravné obdobie na Veľkú noc; bola spojená s dobrovoľným pôstom (odriekanie sa určitých, mäsitých, potravín a pohlavná zdržanlivosť), prípravou katechumenov na krst, obnovou krstných sľubov (*birmovka*), verejným cirkevným pokáním, modlitbou a almužnou; v 2.st. sa kresťania postili v deň Kristovej smrti, na *Veľký piatok*, a ušetrené potraviny rozdávali chudobným; postupne sa súčasťou postu stal aj deň Ježišovho spočinutia v hrobe, *Biela sobota* (pozri *Ukladanie do hrobu*); išlo o úplný pôst, v ktorom sa neprijímali potraviny ani jedlo; výnimky sa vzťahovali iba na chorých a tehotné ženy, ktoré mohli jesť chlieb a vodu; v stredoveku sa tieto pôsty niekedy dodržiavali v každý piatok a sobotu; 3.st. sa názory na dĺžku pôstu začali rozchádzať; najprv sa doba rozšírila na celý *Svätý/Pašiový/Tichý týždeň* (od *Kvetnej* po *Veľkonočnú nedeľu*), potom až na štyridsaťdňový pôst (quadregesima) od Popolcovej stredy po Bielu sobotu; na *1.Nicejskom koncile* sa Quadregesima Paschae oficiálne ustanovila; odporúčali ho cirkevní učitelia Ján Zlatoústý (†407), Origenes (†255) i Hieronymus (†420); cirkev ho vysvetľovala starozákonnou i novozákonnou symbolikou (štyridsať dní Mojžiša na Sinaji, štyridsaťdňový pôst Ježiša na púšti a ďalšie významové paralely); nakoľko sa v nedeľu pôst nedodržiaval, boli postupne menené počty pôstnych dní a dodatočne symbolicky vysvetľované; v čase pôstu bolo zvykom jesť iba raz za deň, pod vplyvom humanizmu a renesancie sa prax zmiernila; reformované cirkvi väčšinou ponechali veriacemu slobodnú vôľu,

akou formou a do akej miery sa bude postiť; dnes sa ako dni úplného pôstu (lat. *ieiunium plenum*) dodržiava Popolcová streda a Veľký piatok; pôstne obdobie malo byť dobou mieru, v stredoveku sa vyhlasoval Boží mier (lat. *Treuga Dei*); predveľkonočný pôst bol súčasne výzvou na „obrátenie srdca“, na vnútorné pokánie; od Popolcovej stredy prestali verejné zábavy, svetské pesničky vystriedali pôstne piesne, navštevovať divadlá a plesy sa považovalo za hriech; súčasťou pôstu boli liturgické obmedzenia typu tzv. pôst uší a očí, kedy umĺkli kostolné zvony a organy; odstraňovala sa chrámová výzdoba, zahaľovali sa kríže, alebo sa z nich odoberala socha Ukrižovaného; tieto zvyky sú doložené *Augustínom z Hippo Regia* (†430); v nemecky hovoriacich krajinách sa interiér kostola zahaľoval do modrých látok a záclon, v Taliansku modrá látka zakrývala steny aj bočné oltáre, na ktorých sa ukazovali nástroje utrpenia (pozri *pôstne vellum*); zvyk zahaľovania krížov a obrazov je podľa niektorých odvodený zo zvykov vykázať o tomto dni z chrámu kajúcnikov; na znamenie spolupatričnosti veriacich s týmito previnilcami si odopierali pohľad na oltár aj ostatní veriaci; pôvodne v 11.st. bola látka tak veľká, že zakrývala celý oltár, častom sa zmenšovala a na plátne začali byť zobrazované výjavy z Kristovho života; podľa iných vysvetlení boli kríže a obrazy, často zdobené perlami, kameami a drahokamami, v chráme zakrývané fialovou drapériou už v 3.-4.st., aby veriacich počas bohoslužby nerozptyľovala zložitá výzdoba; o to väčší zážitok z Kristovho víťazstva mali veriaci po ich odhalení počas večernej omše na Bielu sobotu

Evanjelický posol: popolcovou stredou sa začína pôstne obdobie; v liturgickom pohľade má popol vysokú symbolickú hodnotu; v starých časoch bol symbolom bolesti a smútku, znakom pokánia a ľútosti; podľa starozmluvnej tradície (pozri *Starý zákon*), keď si izraelský národ uvedomil, že konal nesprávne, posadil sa do popola na znamenie pokánia a smútku a tým vyjadroval ľútosť nad chybným krokom (napr. *Jób 2,8*); pôst sa postupne stal súčasťou kultu; postupne začali Izraeliti Boha vnímať ako toho, kto dáva odpustenie, ak človek urobí určité mechanické úkony; proti formálnosti takéhoto pôstu vystupovali *proroci* a samotný *Ježiš*; pozri ďalej *pôst*

-zelené ratolesti (bahniatka) posvätené na *Kvetnú nedeľu* sa o rok spália a popol z nich sa používa na Popolcovú stredu

-streda pred prvou nedeľou veľkého pôstu; toho dňa pomaže kňaz hlavy katolíckych veriacich popolom, aby im pripomenul svetskú pomínutelnosť

Ohler: na popolcovú stredu sypal kňaz veriacemu na hlavu popol so slovami: „Pamätaj, človek, v prach si a v prach sa obrátiš“

W. Wojtkiewicz: Meditácia. Popolcová streda (1908)

popolnica (archeológia) - archeologická nádoba, niekedy uzavretá, prekrytá misou apod.; obsahovala spálené pozostatky mŕtveho; pozri *pohrebné nádoby*; *jašterica*; *zrkadlo (Baleka)*; *popol*

popolnicové polia - 1. *pohrebisko s hrobmi popolnicovými*, v ktorých spálené pozostatky boli uložené do nádob (*popolníc*); pozri *žiarový hrob*;

2. kultúrne komplexy

a) *stredná doba bronzová*: dnešné rumunské a juhoslovanské Podunajsko

b) v mladšia a neskorá doba bronzová v strednej Európe (*kultúra lužická, knovízská, milavečská; chotínska skupina*)

Popol Vuh - mayský *epos*, mytologicko-historické vyprávane z poklasického kráľovstva K'iche v *Guatemala*; názov sa prekladá ako „Kniha spoločenstva“ alebo viac doslovne „Kniha ľudu“; hrdinami eposu sú dvojčičky Hunahpu a Xbalanque a ich genealógia; mýtus začína *antropomorfnými* predkami a končí kráľovskou genealógiou, snáď ako výraz uplatnenia pravidla o božskom práve vládcov; rovnako ako iné texty (napr. Chilam, Balam) vykazuje epos Popol Vuh nedostatok raných údajov; epos sa náhodne zachoval vďaka španielskemu dominikánskemu mníchovi Francisco Ximénezovi, žijúcemu v 18.st.; pozri *loptová hra*

http://en.wikipedia.org/wiki/Popol_Vuh

Poprad (rieka) - pozri *Slovensko*

[https://sk.wikipedia.org/wiki/Poprad_\(rieka\)](https://sk.wikipedia.org/wiki/Poprad_(rieka))

L. Medňanský: Na brehu rieky Poprad (1885)

E. Szepesi-Kuska: Chalupy pri rieke Poprad (1910)

M. Czobelová: Krajina s riekou Poprad okolo Strážok (1930-1935)

poprava - pozri *trest smrti, meč katovský, mučenie*

popravný meč - *meč popravný*

popredie - prvé pásmo obrazu (najmä v súvislosti s *krajinomalbou*), protiklad *pozadia*; pozri *repoussoir*; *panoráma, dioráma; perspektíva; plán*

K. M. Lehotský: Náčrt krajiny so stromom v popredí

M. A. Bazovský: Leto (1939-1946)

poprsie - busta s ramenami a poprsím; zvyčajne sochárske, zriedkavejšie maliarske

Portrét Parisa (rímska kópia, 2.st.pr.Kr.)

Slovenský sochár okolo 1730: Poprsie Krista (okolo 1730)

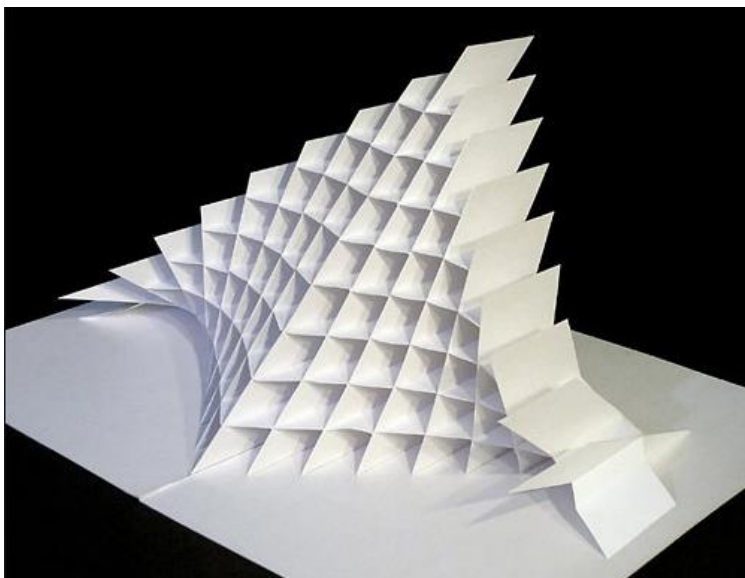

Stredoeurópsky maliar, (pôvodne Stredoeurópsky kopista zo 17.-18.storočia): Ecce homo (1650-1750)

pop-up art - v preklade „vyskakovacie okná“; jedna z techník *rezania papiera* (jap. *monkiri*); pozri *kirigami*, *orgiami architektúra*, *ručné práce*, *pop-up karty*

https://www.google.sk/search?q=art+pop-up&espv=2&biw=1836&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwiVmbTH5MzNAhXIVRQKHXMCA4QsAQIJO&dpr=1#tbn=isch&tbs=ring%3ACR3LLYwOdFPUIjg2RYhVtpXcrY3cUPZtIsu_17TwMesSh9-T5SlZzHQlvF6N34rk6JmmYVurWS9Epc5dbIH5MCbYUCoSCTZFiFW2ldytEShFS2w3nL1LKhIJdxQ9m2Wv78RrPRPXK0I-uAqEgntPAx6xKH35BFU55CBkAk71CoSCflKVnMdCW8XEQpgtZYnMP7wKhIJo3fiuTomaZgRKhybtOJ0JysqEglW6tZL0RykLhHRrNdEqftagioSCV1sgfkWJthQESob27TidCcr&q=art%20pop-up&imgdii=5RhtECIN_2hfLM%3A%3B5RhtECIN_2hfLM%3A%3Bav5KSTKS5qb1gM%3A&imgsrc=5RhtECIN_2hfLM%3A

Pop-up objekt

Pop-up skulptúra

pop-up karty - pamiatkové karty urobené technikou *pop u partu*; Pop Up Card je remeslo blahoželanie alebo pozvánky sú veľmi kreatívne a jedinečné; vzhľadom k tomu, že to nie je len normálne blahoželanie, ale karta v tvare blahoželanie, vo *forme 3D rozmeru*, zaujme mnohých ľudí, pretože môže byť použitá na napísanie prejavu, ako pranie k narodeninám, gratulácia pri príležitosti svadby

